

ODRAZ VELKÉ VÁLKY V LITERATUŘE:
UKÁZKY - E. M. REMARQUE: NA ZÁPADNÍ FRONTĚ KLID
I.ČÁST

A. SMRT KAMARÁDA KEMMERICHA

„Sedím na Kemmerichově posteli. Ztrácí se víc a víc. Kolem nás je kravál. Přijel nemocniční vlak a hledají raněné, schopné transportu.

Kolem Kemmerichovy postele jde lékař a ani se naň nepodívá.

„Příště, Frantíku," povídám.

Zdvihne se v poduškách na lokty. „Amputovali mě."

Tak, to teď tedy taky ví. Kývám a odpovídám: „Buď rád, že se z toho takhle dostaneš."

„Mlčí."

Mluvím dál: „Mohly to být také obě nohy, Frantíku, Wegeler má prve pravou ruku. To je horší. Ty teď přijdeš domů."

Dívá se na mne. „Myslíš?"

„Ovšem."

Opakuje: „Myslíš?"

„Jistě, Frantíku. Musíš teď se jen zotavit po té operaci."

Kyne mi, abych se přiklonil blíže. Skláním se nad ním a Kemmerich mi šeptá:

„Já tomu nevěřím."

„Nemluv tak blbě, Frantíku, za pár dní to sám uvidíš. To je toho: uříznutá noha; tady dají dohromady docela jiné věci."

Zdvihá ruku. „Podívej se na tyhle prsty."

„To je z operace. Jen se hodně krm, pak se sebereš. Máte tu pořádné jídlo?"

Ukazuje misku, která je ještě napolo plná. Rozčiluji se. „Frantíku, ty musíš jíst. Jídlo to je to hlavní. Vždyť je to tady docela dobré."

Odmítá. Po pauze řekne zvolna: „Chtěl jsem se stát fořtem."

„To můžeš ještě pořádně," těším ho. „Teď vynašli nádherné protézy, ani nevíš, že ti něco chybí. Připínají je na svaly. U ručních protéz můžeš pohybovat i prsty a pracovat, ba i psát. A mimo to vynalézají toho pořád víc."

Leží chvíli tiše, pak říká: „Můžeš vzít Müllerovi mé šněrovací boty."

Kývám a přemýšlím, co mu mohu ještě říci, aby ho to povzbudilo. Jeho rty jsou smazány, jeho ústa se zvětšila, zuby vyčnívají jako by byly z křídly. Maso táje, čelo se klene ostřeji, lícní kosti jsou vysunuty. Kostra se propracovává na povrch. Oči už zapadají. V několika hodinách bude po všem. Není první, kterého tak vidím; ale rostli jsme spolu; a to je vždycky jen přec něco jiného. Opisoval jsem od něho komposice. Nosíval obvykle do školy hnědý oblek s pásem a ten oblek se na rukávech blýskal, jak byl odřený. Byl také jediný. Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce" a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014" spolufinancován MŠMT.

z nás, který uměl velet oč na hrazdě. Vlasy mu padaly do obličeje jako hedvábí, když jej dělal. Kantorek se jím proto chlubil. Ale cigarety nesnášel. Jeho kůže byla velmi bílá, bylo v něm něco dívčího.

Dívám se na své boty. Jsou neforemné a ztvrdlé, kalhoty jsou do nich zastrčeny; když vstanu, vypadám v těch širokých rourách tlustě a mohutně. Ale když se jdeme koupat a svlékneme se, máme rázem opět štíhlé nohy a štíhlé plece. Nejsme pak už

vojáky, ale jsme skoro chlapci, že by člověk nevěřil, že uneseme tornu. Je na nás podivuhodný pohled, jsme-li nazí; pak jsme civilisty a cítíme skoro jako civilisté. Frantík Kemmerich vypadal při koupání malý a štíhlý jako dítě. Ted tu leží, proč pak jen? Měli by vodit celý svět kolem této postele a říkat: To je Frantík Kemmerich, devatenáct a půl roku, nechce umřít. Nenechte ho umřít! Myšlenky se mi matou. Ten vzduch, plný karbolu a sněží, plní plíce hlenem, je jako hustá kaše, která dusí. Tmí se. Kemmerichův obličej bledne, odráží se od podušek a je tak průsvitný, že se až třpytí. Ústa se tiše pohybují. Nakláním se k němu. Šeptá: „Když najdete mé hodinky, pošlete je domů.“

Neodporuju. Nemá to už smyslu. Nepřesvědčíš ho. Je mi bídě z mé bezmocnosti. To čelo s vpadlými spánky, ta ústa, z kterých zbývá už jen chrup, ten ostrý nos! A ta tlustá plačící žena tam doma, které musím psát. Kdybych jen už měl ten dopis za sebou. Ošetřovatelé chodí kolem s lahvemi a džbery. Jeden z nich přistoupí, vrhne na Kemmericha pátravý pohled a zas odejde. Je vidět, že čeká, pravděpodobně potřebuje postel. Nakláním se nad Frantíkem a říkám, jako by ho to mohlo zachránit: „Možná, že přijdeš, Frantíku, do ozdravovny na Klosterbergu, mezi vily. Budeš se moc koukat z okna přes pole až k těm dvěma stromům na obzoru. Ted' je ta nejkrásnější doba, kdy zraje žito a pole na slunci vypadají jako perleť. A topolová alej u Klášterního potoka, kde jsme chytávali okouny! Můžeš si pak zase pořídit akvárium a chovat ryby, můžeš vycházet a nikoho se neptat, ba můžeš hrát i na klavír, když chceš.“

Nakláním se nad jeho obličej, který leží ve stínu. Dýchá ještě tiše. Jeho obličej je mokrá, pláče. To jsem vyved pěknou pitominku svými hloupými řečmi!

„Ale, Frantíku,“ objímám jeho ramena a kladu svůj obličej na jeho. „Nechceš ted' spát?“

Neodpovídá. Slzy se mu kutálejí po tvářích. Chtěl bych je utřít, ale mám moc špinavý kapesník.

Míjí hodina. Sedím napjatě a pozoruji každý záchvěv jeho svalů, nechce-li snad ještě něco říci. Kdyby chtěl alespoň otevřít hubu a řvát! Ale pláče jen s hlavou na stranu odvrácenou. Nemluví o své matce a sourozencích, neříká nic, je to asi všechno už za ním; je ted' sám se svým malým devatenáctiletým životem a pláče, poněvadž ho ten život opouští.

To je nejnesmělejší a nejtěžší loučení, jaké jsem kdy viděl, ačkoli u Tjadena to bylo taky ošklivé, když, chlap jako hora, řval po mamince a s široce rozevřenýma očima vzdaloval doktora úzkostně bajonetem od své postele, Materiál je součástí projektu „Odráz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

dokud nesklapl. Najednou Kemmerich zasténá a začne chroptět. Vyskočím, klopýtám ze sálu a ptám se: „Kde je doktor? Kde je doktor?“

Když vidím bílý plášť, chytnu jej. „Pojďte honem, nebo František Kemmerich umře.“

Vyprostí se a ptá se přítomného ošetřovatele: „Co Je?“

Ošetřovatel povídá: „Postel 26, amputace hořeného stehna.“

Oboří se na mě: „Jak bych mohl o tom něco vědět, amputoval jsem dneska pět noh,“ odsune mě, řekne ošetřovateli: „Podívejte se na něho“ a běží do operačního sálu.

Třesu se vzteky, když jdu se saniťákem. Podívá se na mě a povídá: „Operace za operací, od pěti hodin ráno - to je rajt, panečku, jen dneska zas šestnáct pryč – ten tvůj je sedmnáctý. Dotáhnu to jistě na dvacet.“

Mně je špatně, najednou už nemohu dál. Nechce se mi už ani nadávat, nemá to smysl, chtěl bych padnout a už nevstal.

Jsmu u Kemmerichovy postele. Je mrtev. Obličej je ještě mokrá od slz. Oči jsou polootevřeny a jsou žluté jako staré kostěné knoflíky.

Saniťák mě rýpá do žeber. „Vezmeš s sebou jeho věci?“

Kývám.

Pokračuje: „Musíme ho hned odnést, potřebujem tu postel. Tam venku to už leží až v průjezdu.“

Vezmu věci a odpínám Kemmerichovi kapsli s legitimací. Saniťák se ptá po jeho žoldové knížce. Není tu. Povídám, že musí být v kanceláři a jdu. Za mnou už strkají Františka do cely.

Přede dveřmi cítím tmu a vítr jako vykoupení. Dýchám, co mi plíce stačí, a cítím na obličeji vzduch teplý a měkký jako nikdy dotud. Hlavou mi náhle letí myšlenky na děvčata, na kvetoucí luka, na bílá oblaka. Nohy se pohybují v botách kupředu, jdu rychleji, běžím. Kolem mne chodí vojáci, jejich hovory mě vzrušují, přes to, že jim nerozumím. Země bobtná silami a ty síly protékají chodidly do mne. Noc praská nabita elektřinou, fronta bouří tlumeně jako bubnový koncert. Mé údy se křepce pohybují, cítím své ohebné klouby, funím a frkám. Noc žije, já žiju. Mám hlad větší než jen od žaludku.

Müller stojí před barákem a čeká na mne. Dávám mu boty. Jdeme dovnitř a on si je zkouší. Padnou mu. Hrabe se ve svých zásobách a nabízí mi pěkný kousek cerbulátu. K tomu máme teplý čaj s rumem. ...

Z ukázky na nás čiší syrovost a surovost války. Jak vnímáš život vojáka a důstojnost člověka na podkladě této ukázky?

Čím se trápí hl. hrdina a vypravěč Paul Baumer (Bäumer)

Materiál je součástí projektu „Odras 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

B. CO VLASTNĚ BUDEME DĚLAT PO VÁLCE A JACÍ BUDEME?

...Ze všech těch krámů toho už moc nevíme. Taky nám nic neprospěly. Ale nikdo nás ve škole nenaučil, jak zapálit za deště a bouřky cigaretu, jak udělat z vlhkého dříví oheň - nebo že je nejlíp vrazit bajonet do břicha, poněvadž tam neuváže jako v žebrech.

Muller povídá zadumaně: „Co to všechno pomůže. Budeme zase mačkat školní lavice.“

Pokládám to za vyloučené. „Snad uděláme válečnou maturitu.“

„K tomu potřebuješ přípravu. A i když ji budeš mít, co potom? Být na vysoké škole není o moc lepší. Když nemáš peníze, budeš musit taky dřít.“

„Trochu je to přec lepší. Ale jsou to přece jen kecy, co tu do tebe nalejvají.“

Kropp nám trefí do noty: „Jak to člověk může brát vážně, když byl tady venku.“

„Ale nějaké zaměstnání přece mít musíš,“ namítá Müller, jako by to byl sám Kantorek ve vlastní osobě.

Albert si čistí nožem nehty. Divíme se tomu hejskovství. Ale je to jen znamením, že přemýšlí. Odloží nůž a prohlásí: „To je právě to. Kat a Detering a Haie půjdou zase po svém zaměstnání, poněvadž je měli už před tím. Himmelstoss taky. Ale my žádné neměli. My se máme po tomhle“ - udělal gesto směrem ke frontě - „do nějakého vpravit.“

„Člověk by měl mít rentu a moci pak žít docela sám v nějakém lese,“ povídám, ale hned se stydím za to velikášství.

„Jakpak to bude, až se vrátíme?“ míní Müller a sám je zaražen.

Kropp krčí rameny. „Nevím. Až to bude, tak uvidíme.“

Rady si neví vlastně nikdo. „Co by tak člověk mohl dělat?“ ptám se.

„Nemám k ničemu chuť,“ odpovídá unaveně Kropp. „Jednoho dne budeš stejně mrtev, tak co z toho máš? Myslím, že se vůbec nevrátíme.“

„Když tak o tom přemýšlím, Alberte,“ povídám po chvíli a válím se na zádech, „tak by se mi chtělo, když slyším slovo mír a kdyby to tak opravdu bylo, udělat něco neslýchaného, tak mi to stoupá do hlavy. Víš, něco, co by stálo za to, že jsme se tady v tomhle váleli. Jenom že si neumím nic představit. Co se mi zdá možné, víš, ten celý krám s povoláním a studiem a platem a tak dál - to je mi k zblití, poněvadž to tu už bylo odjakživa a je to protivné. Nenapadá mi nic - nenapadá mi nic, Alberte.“ Najednou se mi zdá, že je všechno zoufalé a bez vyhlídky.

Kropp taky o tom přemýšlí. „S námi se všemi bude vůbec zle. Jestli pak se tam doma vlastně o to starají? Dva roky střelení a ručních granátů, ty pak nesvlíkneš jen tak, jako punčochu.“

Souhlasíme, tak že se vede každému; nejenom nám tady; všude, každému, kdo je v stejné situaci, tomu míň, tomu víc. Je to obecný osud naší generace.

Albert to vysloví: „Válka nás pro všechno zkazila.“

Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

Má pravdu. Nejsme už mládeží. Nechceme už brát svět útokem. Jsme uprchlíci.

Prcháme sami před sebou. Před svým životem. Bylo nám osmnáct let a začínali jsme milovat svět i život; musili jsme na to střílet. První granát, který dopadl, trefil naše srdce. Jsme vyloučeni z toho, co pracuje, snaží se, pokračuje. Už na to nevěříme, věříme na válku. ...

JAK VÁLKA POZNAMENALA MLADÉ MUŽE?

Z ČEHO MAJÍ MLADÍCI OBAVU?

C. ROK 1918 – KONEC VÁLKY SE BLÍŽÍ

...Tanky se staly z předmětu posměchu těžkou zbraní. Valí se, opancéřované, dlouhou řadou a zosobňují nám tak víc než co jiného hrůzu války.

Děl, která na nás vysílají svou bubnovou palbu, nevidíme; — útočící linie nepřátel jsou lidé jako my, - ale tyto tanky jsou stroje, jejich housenkovitá kola běží nekonečně jako válka, jsou samo zničení, když se bezcílně naválí do jámy a zase z ní vylezou, nezadržitelně, flotila řvoucích pancéřníků, plivajících oheň, nezranitelná ocelová zvířata, rozmačkávající mrtvé i raněné - krčíme se před nimi ve své tenké kůži, vůči jejich ohromné tíži jsou naše ruce stébélky slámy a naše ruční granáty sirkami. Granáty, mraky plynu a flotily tanků - rozdupání, rozežrání, smrt. Úplavice, chřipka tyfus, - skrčení, spálení, smrt. Zákop, lazaret, masengráb - jiná možnost neexistuje.

* * *

Při jednom útoku padne velitel naší roty Bertinck. Byl jedním z těch skvělých frontových důstojníků, kteří jsou při každé choulostivé situaci vpředu. Byl u nás dvě léta bez poranění, tu se musilo něco stát. Sedíme v jakési díře a jsme obklíčení. S kotouči prachu vane k nám zápach oleje a petroleje. Odkryjeme dva muže s vrhačem plamenů, jeden z nich má na zádech skříňku, druhý má v ruce hadici, z níž stříká oheň. Přiblíží-li se tak blízko, že nás zasáhnou, je konec, neboť právě teď nemůžeme ustoupit. Střílíme na ně. Ale derou se stále blíž a je to ošklivé. Bertinck leží v díře s námi. Když vidí, že nemůžeme trefit, poněvadž při ostrém ohni musíme myslet na krytí, vezme pušku, vyleze z díry a míří podepřen vleže. Střelí - v tom okamžiku ho mlaskavě zasáhne kulka, je trefen. Ale zůstane ležet a míří dál – jednou spustí ruku s kohoutku a zase ji přiloží; konečně zazní rána. Bertinck pustí pušku, řekne: „Sedí“ a sklouzne do jámy. Zadní z obou vrhačů je raněn, padá, druhému vrhači vyklouzne Materiál je součástí projektu „Odráz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

hadice z ruky, oheň stříká na všechny strany, a muž hoří. Bertinck dostal ránu do prsou. Po chvíli mu roztrhne střepina bradu. Táž střepina má ještě tolik síly, že roztrhne Leerovi kyčli. Leer sténá a vzpírá se na ruce, vykrvácí rychle, nikdo mu nemůže pomoci. Po několika minutách splaskne jako vyteklý měch. Co mu to teď pomůže, že bývával ve škole tak dobrým matematikem.

* * *

Zdroj: Remarque, E. M., Na západní frontě klid, Praha 1976, ed. Máj

Jaké nové zbraně použili Němci a jaké Britové s Francouzi?

Najdi v ukázce velký příklad hrdinství a sebeobětování:

KLÍČ: ODRAZ VELKÉ VÁLKY V LITERATUŘE:
UKÁZKY - E. M. REMARQUE: NA ZÁPADNÍ FRONTĚ KLID
I.ČÁST

A. SMRT KAMARÁDA KEMMERICHA

„Sedím na Kemmerichově posteli. Ztrácí se víc a víc. Kolem nás je kravál. Přijel nemocniční vlak a hledají raněné, schopné transportu.

Kolem Kemmerichovy postele jde lékař a ani se naň nepodívá.

„Příště, Frantíku," povídám.

Zdvihne se v poduškách na lokty. „Amputovali mě."

Tak, to teď tedy taky ví. Kývám a odpovídám: „Buď rád, že se z toho takhle dostaneš."

„Mlčí."

Mluvím dál: „Mohly to být také obě nohy, Frantíku, Wegeler má prve pravou ruku. To je horší. Ty teď přijdeš domů."

Dívá se na mne. „Myslíš?"

„Ovšem."

Opakuje: „Myslíš?"

„Jistě, Frantíku. Musíš teď se jen zotavit po té operaci."

Kyne mi, abych se přiklonil blíže. Skláním se nad ním a Kemmerich mi šeptá:

„Já tomu nevěřím."

„Nemluv tak blbě, Frantíku, za pár dní to sám uvidíš. To je toho: uříznutá noha; tady dají dohromady docela jiné věci."

Zdvihá ruku. „Podívej se na tyto prsty."

„To je z operace. Jen se hodně krm, pak se sebereš. Máte tu pořádné jídlo?"

Ukazuje misku, která je ještě napolo plná. Rozčiluji se. „Frantíku, ty musíš jíst. Jídlo to je to hlavní. Vždyť je to tady docela dobré."

Odmítá. Po pauze řekne zvolna: „Chtěl jsem se stát fořtem."

„To můžeš ještě pořádně," těším ho. „Teď vynašli nádherné protézy, ani nevíš, že ti něco chybí. Připínají je na svaly. U ručních protéz můžeš pohybovat i prsty a pracovat, ba i psát. A mimo to vynalézají toho pořád víc."

Leží chvíli tiše, pak říká: „Můžeš vzít Müllerovi mé šněrovací boty."

Kývám a přemýšlím, co mu mohu ještě říci, aby ho to povzbudilo. Jeho rty jsou smazány, jeho ústa se zvětšila, zuby vyčnívají jako by byly z křídly. Maso táje, čelo se klene ostřeji, lícní kosti jsou vysunuty. Kostra se propracovává na povrch. Oči už zapadají. V několika hodinách bude po všem. Není první, kterého tak vidím; ale rostli jsme spolu; a to je vždycky jen přec něco jiného. Opisoval jsem od něho komposice. Nosíval obvykle do školy hnědý oblek s pásem a ten oblek se na rukávech blýskal, jak byl odřený. Byl také jediný. Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce" a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014" spolufinancován MŠMT.

z nás, který uměl velet na hrazdě. Vlasy mu padaly do obličeje jako hedvábí, když jej dělal. Kantorek se jím proto chlubil. Ale cigarety nesnášel. Jeho kůže byla velmi bílá, bylo v něm něco dívčího.

Dívám se na své boty. Jsou neforemné a ztvrdlé, kalhoty jsou do nich zastrčeny; když vstanu, vypadám v těch širokých rourách tlustě a mohutně. Ale když se jdeme koupat a svlékneme se, máme rázem opět štíhlé nohy a štíhlé plece. Nejsme pak už

vojáky, ale jsme skoro chlapci, že by člověk nevěřil, že uneseme tornu. Je na nás podivuhodný pohled, jsme-li nazí; pak jsme civilisty a cítíme skoro jako civilisté. Frantík Kemmerich vypadal při koupání malý a štíhlý jako dítě. Ted tu leží, proč pak jen? Měli by vodit celý svět kolem této postele a říkat: To je Frantík Kemmerich, devatenáct a půl roku, nechce umřít. Nenechte ho umřít! Myšlenky se mi matou. Ten vzduch, plný karbolu a sněží, plní plíce hlenem, je jako hustá kaše, která dusí. Tmí se. Kemmerichův obličej bledne, odráží se od podušek a je tak průsvitný, že se až třpytí. Ústa se tiše pohybují. Nakláním se k němu. Šeptá: „Když najdete mé hodinky, pošlete je domů.“

Neodporuju. Nemá to už smyslu. Nepřesvědčíš ho. Je mi bídne z mé bezmocnosti. To čelo s vpadlými spánky, ta ústa, z kterých zbývá už jen chrup, ten ostrý nos! A ta tlustá plačící žena tam doma, které musím psát. Kdybych jen už měl ten dopis za sebou. Ošetřovatelé chodí kolem s lahvemi a džbery. Jeden z nich přistoupí, vrhne na Kemmericha pátravý pohled a zas odejde. Je vidět, že čeká, pravděpodobně potřebuje postel. Nakláním se nad Frantíkem a říkám, jako by ho to mohlo zachránit: „Možná, že přijdeš, Frantíku, do ozdravovny na Klosterbergu, mezi vily. Budeš se moci koukat z okna přes pole až k těm dvěma stromům na obzoru. Ted' je ta nejkrásnější doba, kdy zraje žito a pole na slunci vypadají jako perleť. A topolová alej u Klášterního potoka, kde jsme chytávali okouny! Můžeš si pak zase pořídit akvárium a chovat ryby, můžeš vycházet a nikoho se neptat, ba můžeš hrát i na klavír, když chceš.“

Nakláním se nad jeho obličej, který leží ve stínu. Dýchá ještě tiše. Jeho obličej je mokrá, pláče. To jsem vyved pěknou pitominku svými hloupými řečmi!

„Ale, Frantíku,“ objímám jeho ramena a kladu svůj obličej na jeho. „Nechceš ted' spát?“

Neodpovídá. Slzy se mu kutálejí po tvářích. Chtěl bych je utřít, ale mám moc špinavý kapesník.

Míjí hodina. Sedím napjatě a pozoruji každý záchvěv jeho svalů, nechce-li snad ještě něco říci. Kdyby chtěl alespoň otevřít hubu a řvát! Ale pláče jen s hlavou na stranu odvrácenou. Nemluví o své matce a sourozencích, neříká nic, je to asi všechno už za ním; je ted' sám se svým malým devatenáctiletým životem a pláče, poněvadž ho ten život opouští.

To je nejnesmělejší a nejtěžší loučení, jaké jsem kdy viděl, ačkoli u Tjadena to bylo taky ošklivé, když, chlap jako hora, řval po mamince a s široce rozevřenýma očima vzdaloval doktora úzkostně bajonetem od své postele, Materiál je součástí projektu „Odráz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

dokud nesklapl. Najednou Kemmerich zasténá a začne chroptět. Vyskočím, klopýtám ze sálu a ptám se: „Kde je doktor? Kde je doktor?“

Když vidím bílý plášť, chytnu jej. „Pojďte honem, nebo František Kemmerich umře.“

Vyprostí se a ptá se přítomného ošetřovatele: „Co Je?“

Ošetřovatel povídá: „Postel 26, amputace hořeného stehna.“

Oboří se na mě: „Jak bych mohl o tom něco vědět, amputoval jsem dneska pět noh,“ odsune mě, řekne ošetřovateli: „Podívejte se na něho“ a běží do operačního sálu.

Třesu se vzteky, když jdu se saniťákem. Podívá se na mě a povídá: „Operace za operací, od pěti hodin ráno - to je rajt, panečku, jen dneska zas šestnáct pryč - ten tvůj je sedmnáctý. Dotáhnu to jistě na dvacet.“

Mně je špatně, najednou už nemohu dál. Nechce se mi už ani nadávat, nemá to smysl, chtěl bych padnout a už nevstal.

Jsmu u Kemmerichovy postele. Je mrtev. Obličej je ještě mokrá od slz. Oči jsou polootevřeny a jsou žluté jako staré kostěné knoflíky.

Saniťák mě rýpá do žeber. „Vezmeš s sebou jeho věci?“

Kývám.

Pokračuje: „Musíme ho hned odnést, potřebuju tu postel. Tam venku to už leží až v průjezdu.“

Vezmu věci a odpínám Kemmerichovi kapsli s legitimací. Saniťák se ptá po jeho žoldové knížce. Není tu. Povídám, že musí být v kanceláři a jdu. Za mnou už strkají Františka do cely.

Přede dveřmi cítím tmu a vítr jako vykoupení. Dýchám, co mi plíce stačí, a cítím na obličeji vzduch teplý a měkký jako nikdy dotud. Hlavou mi náhle letí myšlenky na děvčata, na kvetoucí luka, na bílá oblaka. Nohy se pohybují v botách kupředu, jdu rychleji, běžím. Kolem mne chodí vojáci, jejich hovory mě vzrušují, přes to, že jim nerozumím. Země bobtná silami a ty síly protékají chodidly do mne. Noc praská nabita elektřinou, fronta bouří tlumeně jako bubnový koncert. Mé údy se křepce pohybují, cítím své ohebné klouby, funím a frkám. Noc žije, já žiju. Mám hlad větší než jen od žaludku.

Müller stojí před barákem a čeká na mne. Dávám mu boty. Jdeme dovnitř a on si je zkouší. Padnou mu. Hrabe se ve svých zásobách a nabízí mi pěkný kousek cerbulátu. K tomu máme teplý čaj s rumem. ...

Z ukázky na nás číší syrovost a surovost války. Jak vnímáš život vojáka a důstojnost člověka na podkladě této ukázky?

VOJÁK JE FIGURKA NA ŠACHOVNICI GENERÁLŮ, PĚŠÁK, KTERÝ PLNÍ ROZKAZY, KAŽDÝM ÚTOKEM MU JDE O ŽIVOT, JE POD STRAŠNÝM PSYCHICKÝM TLAKEM. RANĚNÝCH A MRTVÝCH JSOU KAŽDÝM DNEM TISÍCE. PRO GENERÁLY JE TO STATISTIKA. ÚSPĚCH SE POČÍTÁ NA DOBYTÉ ÚZEMÍ, NIKOLIV NA MNOŽSTVÍ PŘEŽIVŠÍCH VOJÁKŮ. PO KAŽDÉM ÚTOKU JSOU V NEMOCNICI ČI LAZARETECH DOKTOŘI ZAHLCENI PŘÍVALEM ZRANĚNÝCH, NENÍ ČAS SE VĚNOVAT TĚŽCE

Materiál je součástí projektu „Odráz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

ZRANĚNÝM, JEN LETMÝ POHLED NA ZRANĚNÉHO A ČAS, KTERÝ BY LÉKAŘ STRÁVIL JEHO OPERACÍ, ROZHODNE O JEHO OSUDU. TAKŽE LÉKAŘ NAKONEC ZVOLÍ OŠETŘENÍ „LEHČEJI“ ZRANĚNÝCH, ABY ZACHRÁNIL VÍCE VOJÁKŮ, KTERÍ PAK BUDOU ZASE POSLÁNI NA FRONTU A BOJOVAT. LÉKAŘSKÁ PRAXE BYLA VE VÁLKÁCH VŽDY SPÍŠE „ŘEZNIČINA“ NEŽ MEDICÍNA. JENŽE TAHLE JATKA JSOU PRO ROZUM MLADÉHO MUŽE PLNÉHO IDEÁLŮ NAPROSTO NEPOCHOPITELNÁ.

Čím se trápí hl. hrdina a vypravěč Paul Baumer (Bäumer)

VÍDÍ UMÍRAT SVÉHO KAMARÁDA, SNAŽÍ SE HO POVZBUDIT, VLASTNĚ MU I LŽE DO OČÍ; PAUL SE TRÁPÍ BEZMOCÍ, ŽE NEMŮŽE POMOCT UMÍRAJÍCÍMU KAMARÁDOVI, PAUL TĚŽKO PŘIJÍMÁ SMRT KAMARÁDA, UVĚDOMUJE SI, ŽE KDYŽ ODJÍŽDĚLI NA FRONTU, SLÍBIL MAMICE FRANTIŠKA, ŽE SE O NĚJ POSTARÁ. TO VŠAK NEVĚDĚL, DO ČEHO JDOU A JAKÉ HRŮZY JE ČEKAJÍ. PAUL JISTĚ PROŽÍVÁ VNITŘNÍ BOJ, VÝČITKY A K TOMU JISTĚ BEZMOC S DANOU SITUACÍ NĚCO UDĚLAT.

B. CO VLASTNĚ BUDEME DĚLAT PO VÁLCE A JACÍ BUDEME?

...Ze všech těch krámů toho už moc nevíme. Taky nám nic neprospěly. Ale nikdo nás ve škole nenaučil, jak zapálit za deště a bouřky cigaretu, jak udělat z vlhkého dříví oheň - nebo že je nejlíp vrazit bajonet do břicha, poněvadž tam neuváže jako v žebrech.

Muller povídá zadumaně: „Co to všechno pomůže. Budeme zase mačkat školní lavice.“

Pokládám to za vyloučené. „Snad uděláme válečnou maturitu.“

„K tomu potřebuješ přípravu. A i když ji budeš mít, co potom? Být na vysoké škole není o moc lepší. Když nemáš peníze, budeš musít taky dřít.“

„Trochu je to přec lepší. Ale jsou to přece jen kecy, co tu do tebe nalejvají.“

Kropp nám trefí do noty: „Jak to člověk může brát vážně, když byl tady venku.“

„Ale nějaké zaměstnání přece mít musíš,“ namítá Müller, jako by to byl sám Kantorek ve vlastní osobě.

Albert si čistí nožem nehty. Divíme se tomu hejskovství. Ale je to jen znamením, že přemýšlí. Odloží nůž a prohlásí: „To je právě to. Kat a Detering a Haie půjdou zase po svém zaměstnání, poněvadž je měli už před tím. Himmelstoss taky. Ale my žádné neměli. My se máme po tomhle“ - udělal gesto směrem ke frontě - „do nějakého vpravit.“

„Člověk by měl mít rentu a moci pak žít docela sám v nějakém lese,“ povídám, ale hned se stydím za to velikášství.

„Jakpak to bude, až se vrátíme?“ míní Müller a sám je zaražen.

Kropp krčí rameny. „Nevím. Až to bude, tak uvidíme.“

Rady si neví vlastně nikdo. „Co by tak člověk mohl dělat?“ ptám se.

„Nemám k ničemu chuť,“ odpovídá unaveně Kropp. „Jednoho dne budeš stejně mrtev, tak co z toho máš? Myslím, že se vůbec nevrátíme.“

Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

„Když tak o tom přemýšlím, Alberte," povídám po chvíli a válím se na zádech, „tak by se mi chtělo, když slyším slovo mír a kdyby to tak opravdu bylo, udělat něco neslýchaného, tak mi to stoupá do hlavy. Víš, něco, co by stálo za to, že jsme se tady v tomhle váleli. Jenom že si neumím nic představit. Co se mi zdá možné, víš, ten celý krám s povoláním a studiem a platem a tak dál - to je mi k zblití, poněvadž to tu už bylo odjakživa a je to protivné. Nenapadá mi nic – nenapadá mi nic, Alberte." Najednou se mi zdá, že je všechno zoufalé a bez vyhlídky.

Kropp taky o tom přemýšlí. „S námi se všemi bude vůbec zle. Jestli pak se tam doma vlastně o to starají? Dva roky střelení a ručních granátů, ty pak nesvlíkneš jen tak, jako punčochu."

Souhlasíme, tak že se vede každému; nejenom nám tady; všude, každému, kdo je v stejné situaci, tomu míň, tomu víc. Je to obecný osud naší generace. Albert to vysloví: „Válka nás pro všechno zkazila."

Má pravdu. Nejsme už mládeží. Nechceme už brát svět útokem. Jsme uprchlíci.

Prcháme sami před sebou. Před svým životem. Bylo nám osmnáct let a začínali jsme milovat svět i život; musili jsme na to střílet. První granát, který dopadl, trefil naše srdce. Jsme vyloučeni z toho, co pracuje, snaží se, pokračuje. Už na to nevěříme, věříme na válku. ...

JAK VÁLKA POZNAMENALA MLADÉ MUŽE?

VÁLKA POZNAMENALA MLADÉ MUŽE JEDNAK FYZICKY (AMPUTACE, ZRANĚNÍ, ...), ALE HLAVNĚ PO PSYCHICKÉ STRÁNCE. V NOCI SE BUDÍ HRŮZOU, PROBLÉMY SE ZAŘAZENÍM DO NORMÁLNÍHO ŽIVOTA. TY PROBLÉMY LÉČÍ ALKOHOLEM, PRÁŠKY A DALŠÍMI OMAMNÝMI LÁTKAMI. MLADÍCI JSOU ZNECHUCENI, OTRÁVENI.

Z ČEHO MAJÍ MLADÍCI OBAVU?

MAJÍ HLAVNĚ STRACH O BUDOUCNOST. JAK SE ZAŘADÍ DO SPOLEČNOSTI. JAK JE PŘIJMOU DOMA V ZÁZEMÍ. NĚKTERÍ JSOU MRZÁCI A NĚKTERÍ SE DOKONCE POKOUŠÍ SE O SEBEVRAŽDU, PROTOŽE CÍTÍ SE BÝT MÉNĚCENNÍ.

C. ROK 1918 – KONEC VÁLKY SE BLÍŽÍ

....Tanky se staly z předmětu posměchu těžkou zbraní. Valí se, opancéřované, dlouhou řadou a zosobňují nám tak víc než co jiného hrůzu války.

Děť, která na nás vysílají svou bubnovou palbu, nevidíme; — útočící linie nepřátel jsou lidé jako my, - ale tyto tanky jsou stroje, jejich housenkovitá kola běží nekonečně jako válka, jsou samo zničení, když se bezcílně naválí do jámy a zase z ní vylezou, nezadržitelně, flotila řvoucích pancéřníků, plivajících oheň, nezranitelná ocelová zvířata, rozmačkávací mrtvé i raněné - krčíme se před nimi ve své tenké kůži, vůči jejich ohromné tíži jsou naše ruce stébélky slámy a naše ruční granáty sirkami. Granáty, mraky plynu a flotily Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

tanků - rozdupání, rozežrání, smrt. Úplavice, chřipka tyfus, - skrčení, spálení, smrt. Zákop, lazaret, masengráb - jiná možnost neexistuje.

* * *

Při jednom útoku padne velitel naší rotý Bertinck. Byl jedním z těch skvělých frontových důstojníků, kteří jsou při každé choulostivé situaci vpředu. Byl u nás dvě léta bez poranění, tu se musilo něco stát. Sedíme v jakési díře a jsme obklíčeni. S kotouči prachu vane k nám zápach oleje a petroleje. Odkryjeme dva muže s vrhačem plamenů, jeden z nich má na zádech skříňku, druhý má v ruce hadici, z níž stříká oheň. Přiblíží-li se tak blízko, že nás zasáhnou, je konec, neboť právě teď nemůžeme ustoupit. Střelíme na ně. Ale derou se stále blíž a je to ošklivé. Bertinck leží v díře s námi. Když vidí, že nemůžeme trefit, poněvadž při ostrém ohni musíme myslet na krytí, vezme pušku, vyleze z díry a míří podepřen vleže. Střelí - v tom okamžiku ho mlaskavě zasáhne kulka, je trefen. Ale zůstane ležet a míří dál – jednou spustí ruku s kohoutku a zase ji přiloží; konečně zazní rána. Bertinck pustí pušku, řekne: „Sedí“ a sklouzne do jámy. Zadní z obou vrhačů je raněn, padá, druhému vrhači vyklouzne hadice z ruky, oheň stříká na všechny strany, a muž hoří. Bertinck dostal ránu do prsou. Po chvíli mu roztříští střepina bradu. Táž střepina má ještě tolik síly, že roztrhne Leerovi kyčli. Leer sténá a vzpírá se na ruce, vykrvácí rychle, nikdo mu nemůže pomoci. Po několika minutách splaskne jako vyteklý měch. Co mu to teď pomůže, že býval ve škole tak dobrým matematikem.

* * *

Zdroj: Remarque, E. M., Na západní frontě klid, Praha 1976, ed. Máj

Jaké nové zbraně použili Němci a jaké Britové s Francouzi?

NĚMCI – JAKO PRVNÍ POUŽILI OTRAVNÝ PLYN 1915 V BITVĚ U YPRŮ, POZDĚJI POUŽÍVALI OBĚ STRANY. PLYNOVÁ MASKA SE TAK OD ROKU 1916 STALA POVINNOU VÝBAVOU KAŽDÉHO VOJÁKA; BRITOVÉ A FRANCOUZI ZASE POUŽILI JAKO PRVNÍ TANKY; OBĚ STRANY UŽÍVALI PLAMENOMETY;

Najdi v ukázce velký příklad hrdinství a sebeobětování:

VELITEL ROTY BERTINCK SE OBĚTUJE, VYLEZE ZE ZÁKOPU A STŘELÍ DO NEPŘÁTELSKÝCH VOJÁKŮ NESOUCÍ PLAMENOMET, ABY ZACHRÁNIL SVÉ VOJÁKY. SÁM JE VŠAK SMRTLENĚ ZRANĚN.

Autor: Mgr. Pavel Vaníček
E-mail: vanicek@eko-g.cz